

нарѣдко се издигатъ отдѣлни значителни върхове. На западъ отъ Искъра до Тимокъ, напротивъ, северниятъ склонъ на планината е по-стръменъ и е дълъгъ около 17 мили¹¹. Искърскиятъ проломъ дѣли Балкана на две части: западна и източна. Въ описанието си ние ще вървимъ отъ западъ къмъ изтокъ. Западната частъ е още малко позната. Въ последнитѣ години на нея обърнаха особено внимание Лежанъ, за съжаление рано починалъ, и главно Каницъ¹².

3. *Западенъ Балканъ*. Не далечъ отъ Иванова-ливада, презъ прохода Св. Никола (1384 м.) води, направенъ презъ 1863 година съ стратегична целъ по заповѣдъ на Митхадъ паша, пѣтъ отъ Нишава за долината на рѣка Ломъ; по-рано на турска земя не е имало никакво съобщение между Нишъ и Видинъ, понеже стариятъ пѣтъ отъ времето на сръбската революция се намира въ чужди рѣце. Каницъ, комуто дължимъ проучването и единъ видъ откриването на западния Балканъ, нарича западната частъ *Свети Никола-Балканъ*. По-нататкъ се издигатъ планинитѣ *Бабинъ-зѣбъ*, сетне *Три чуки*, между градоветъ Пиротъ, Берковица и Бѣлоградчикъ. Отъ върха на планината Три чуки се вижда Дунава съ разположенитѣ край него градове Видинъ, Арчаръ и Орѣхово¹³, Суха-планина, Ртанъ, София, Витоша и планинитѣ при Самоковъ¹⁴. Презъ главната верига, която се състои отъ варовикъ и пѣсъчникъ, и отчасти представя оголени скали, отчасти е покрита съ красиви букови гори, водятъ отъ Пиротъ за Дунавската областъ два прохода, достѣпни само за товарни коне; презъ единия (1897 м.) достигашъ *Чипровци*, който още преди 200 години ималъ седемъ сребърни рудници и билъ голѣмъ градъ; презъ другия (1919 м.) — Берковица. По името на тоя градъ и продължението на веригата се нарича *Берковишка планина*, понеже изобщо частитѣ на Балкана носятъ често имената на близлежащитѣ градове. Тая частъ на Балканитѣ е оголена чакъ до върха и се издига на височина до 2,000 метра; въ обилната съ снѣгове мѣстность, презъ която минава пазениятъ отъ четири стражи пѣтъ отъ Берковица за София, тя напомня много швейцарскитѣ ландшафти. По-нататкъ на изтокъ по билото достигашъ почти недостѣпното мѣсто, дето се промѣква рѣка Искъръ, която си е отворила пѣтъ въ дълбоката пропасть отъ високо разположената софийска котловина къмъ Дунава.

Не само до тая частъ, но и до цѣлия Балканъ отъ северъ се доближаватъ успоредно проточени варовити планини, повечето покрити съ гора и прорѣзвани отъ горнитѣ течения на Дунавскитѣ притоци: Ломъ, Цибра, Огоста и др.; тѣ всички извираатъ отъ главната верига. Крайната западна частъ на тия предпланини образуватъ *Соловитѣ планини*, между Арчаръ и Ломъ. Между тѣхъ и Балкана се намира очарователна скалиста мѣстность, въ която е разположена мѣничката крепостъ Бѣлоградчикъ. Гигантски стълбове отъ тъмночервенъ пѣсъчникъ, окичени по върховетъ съ групи дървета, се издигатъ въ най-фантастични форми на повече отъ 200 м.; раздѣлени единъ отъ другъ чрезъ долчинки и обиколени съ разкошна зеленина, тѣ образуватъ дивни групи и алеи, сякашъ окаменѣлъ градъ съ кули, замъци, кѣщи, мостове, обелиски, кораби, хора и животни. Тоя чаровенъ свѣтъ бѣ откритъ отъ Каницъ¹⁵. Преди него тая мѣстность виждалъ само Бланки¹⁶, който я описва съ възхищение: „Ни Олиулскитѣ тѣснини въ Провансъ, ни Панкорбското дефиле въ Испания, ни Алпитѣ, ни Пиринеитѣ, ни най-дивитѣ тиролски и швейцарски планини не могатъ се сравни съ тая мѣстность. По-нататкъ на изтокъ една частъ отъ тия предпланини се именува *Врачанска планина*. Враца, доста значителенъ градъ, е разположенъ въ една необикновено живописна мѣстность. Който идва къмъ него отъ северъ, вижда отвѣдъ града огромни варовити маси, бѣли като снѣгъ и оголени, натрупани като стълбове и зѣбци; рѣка Лева се провира тамъ презъ една прекрасна пукнатина¹⁷.